

Grønt lys til det aktuelle opsving

Opsvinget i dansk økonomi er taget til i styrke, og der ventes en vækst på og lidt over 2 pct. de næste år. Der er også udsigt til, at beskæftigelse fortsætter med at stige solidt - med godt 90.000 personer samlet set i 2017-2019. Den økonomiske aktivitet er nu tæt på et normalt niveau efter adskillige kriseår, og beskæftigelsen er snart tilbage på niveauet fra før krisen. LO giver grønt lys til det aktuelle opsving - med lav risiko for overophedning og ingen faretruende tegn på generel mangel på arbejdskraft.

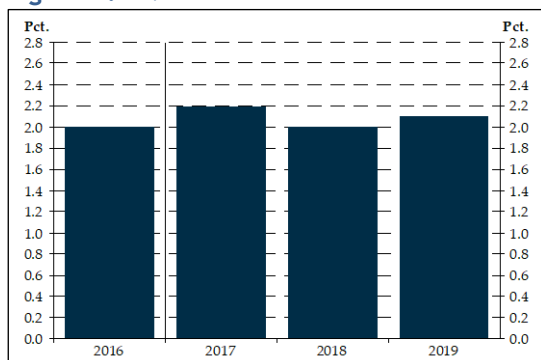
Opsvinget fortsætter i dansk økonomi Opsvinget i dansk økonomi er taget til i styrke. Sidste år steg BNP med 2,0 pct., og i første halvår 2017 har der også været en pæn fremgang. Der ventes en vækst på 2,2 pct. for 2017 - den højeste vækst i 11 år - 2 pct. i 2018 og 2,1 pct. i 2019, jf. figur 1a.

Væksten ventes især at være trukket af privatforbruget og erhvervsinvesteringerne og med positive bidrag fra boligbyggeri og eksport, jf. tabel 1. Omvendt vurderes den offentlige del af økonomien ikke at bidrage særligt til opsvinget, idet der strammes betydeligt i den offentlige økonomi i disse år.

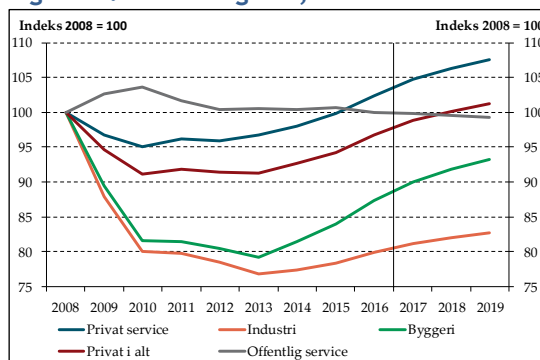
Udsigt til fortsat stigende beskæftigelse Der er stadig godt gang i arbejdsmarkedet. Beskæftigelsen steg med over 48.000 personer i 2016 efter en stigning på godt 62.000 samlet set i 2014 og 2015. Trods fremgangen er beskæftigelsen stadig ca. 70.000 under niveauet fra før krisen. I 2017-2019 ventes beskæftigelsen samlet set at stige med godt 90.000 personer.

De mange nye job er alene kommet i den private sektor, mens beskæftigelsen i den offentlige sektor er faldet. Den tendens ventes at fortsætte med jobfremgang i både de private serviceerhverv, industrien og byggeriet, mens den offentlige beskæftigelse skønnes at falde yderligere, jf. figur 1b.

Figur 1a. BNP-vækst

Figur 1b. Beskæftigelse, brancher

Anm.: Tal for 2017-2019 er LO's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

<i>Aktiviteten tilbage på normalt niveau – lav risiko for overophedning</i>	Aktiviteten i dansk økonomi er nu tæt på et normalt niveau efter adskillige kriseår, og beskæftigelsen er snart tilbage på niveauet fra før krisen. Der vurderes ikke at være overhængende risiko for overophedning af økonomien de kommende år eller faretruende tegn på generel mangel på arbejdskraft. Det aktuelle opsving er således mere balanceret, end opsvinget i midten af 00'erne var, <i>jf. boks 1.</i>
<i>Ledige hænder på arbejdsmarkedet</i>	Det kommer blandt andet til udtryk ved en kraftigt stigende arbejdsstyrke, der betyder, at der fortsat er ledige hænder på arbejdsmarkedet. Der er udsigt til en stigning i arbejdsstyrken på over 100.000 personer de kommende år blandt andet som følge af tilbagetrækningsreform, kontanthjælpsreform mv., og der er et stort potentiale for at få endnu flere med. I modsætning til opsvinget i 00'erne er der aktuelt ingen generelle problemer med at rekruttere arbejdskraft. Der er dog tegn på, at der på visse områder er problemer med at skaffe arbejdskraft med specifikke kvalifikationer, herunder ikke mindst faglært arbejdskraft.
<i>Tiltagende lønstigninger er en normalisering</i>	Lønudviklingen afspejler også, at der aktuelt ikke er pres på arbejdsmarkedet. Lønstigningerne er tiltaget lidt fra de meget lave niveauer under krisen, men er fortsat moderate. Der er udsigt til tiltagende lønstigninger de næste år, men der er tale om en normalisering i takt med konjunkturudviklingen. Der er ikke udsigt til et massivt lønpres.
<i>Sunde offentlige finanser</i>	Også uden for arbejdsmarkedet er der forhold, der afspejler, at dansk økonomi i dag befinder sig i et mere solidt opsving, end det var tilfældet i 00'erne. For det første er de offentlige finanser i dag endog meget sunde, og finanspolitikken er overholdbar. Problemet fra 00'erne, hvor de offentlige finanser ikke kunne bære den aldrende befolkning, er løst, <i>jf. den kraftigt stigende arbejdsstyrke omtalt ovenfor.</i>
<i>Stort opsparingsoverskud – forbruget er ikke drevet af lånte penge</i>	Samtidig er der et stort opsparingsoverskud i økonomien blandt andet afspejlet af et stort overskud på betalingsbalancen. I 00'erne var der også overskud på betalingsbalancen, men det blev kraftigt reduceret fra 2005 til 2007, og der var risiko for, at overskuddet ville vende til underskud. Opsparingsoverskuddet peger på, at forbruget i dag ikke er lånefinansieret. Det viser sig også i væksten i de finansielle institutters udlån til husholdninger og virksomheder, der i dag er meget lav sammenlignet med midten af 00'erne.

Boks 1. Grønt lys til det aktuelle opsving

Opsving i 00'erne		Aktuelt opsving
	<p>Arbejdsstyrken</p> <ul style="list-style-type: none"> Der er udsigt til en stigning i arbejdsstyrken på godt 100.000 personer fra 2016 til 2020, <i>jf. De Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, efterår 2017.</i> I efteråret 2006 ventedes en stigning på knap 10.000 personer fra 2005 til 2009, <i>jf. De Økonomiske Råd, Dansk Økonomi, efterår 2006.</i> 	
	<p>Mangel på arbejdskraft</p> <ul style="list-style-type: none"> Der er aktuelt "mangel på arbejdskraft" ved 5 pct. af stillingerne, <i>jf. STAR's Arbejdsmarkedsbalance, efterår 2017.</i> I efteråret 2007 var det 17 pct. af stillingerne. Der er dog tiltagende mangel på kvalificeret arbejdskraft. Fx kategoriseres ca. 23 pct. af samtlige LO-stillinger som mangel i mindst ét regionalt område i efteråret 2017. Det er ca. 5 pct.-point højere end i <i>Arbejdsmarkedsbalance, efterår 2016.</i> 	
	<p>Ledige hænder</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2014 var der ca. 13 arbejdsløse pr. nyopslået stilling - målt som antal AKU-arbejdsløse i forhold til nyopslåede stillinger i Jobnet. I 2017 (jan.-sept.) var det tal faldet til 8½ arbejdsløse pr. stilling. I 00'ernes opsving blev antallet af arbejdsløse pr. nyopslået stilling næsten halveret fra ca. 8 i 2005 til knap 4½ i 2007. 	
	<p>Lønudviklingen</p> <ul style="list-style-type: none"> Lønstigningerne er tiltaget en smule i det aktuelle opsving, men er fortsat moderate. Lønveksten lå på 1,6 pct. i 2014 og på 2,2 pct. i 1. halvår 2017, <i>jf. DA.</i> Under 00'ernes opsving var der en noget kraftigere acceleration i lønudviklingen fra en lønvekst på 2,8 pct. i 2005 til 4,1 pct. i 2007 og 4,5 pct. i 2008. 	
	<p>Finanspolitisk holdbarhed</p> <ul style="list-style-type: none"> De offentlige finanser er aktuelt meget sunde. De Økonomiske Råd beregner en holdbarhedsindikator (HBI) på 1 pct. af BNP, <i>jf. Dansk Økonomi, efterår 2017,</i> og der er på den baggrund ikke behov for strukturelle stramninger. I 2007 beregnedes en HBI på -1,4 pct. af BNP, <i>jf. Dansk Økonomi, efterår 2007.</i> 	
	<p>Overskud på betalingsbalancen</p> <ul style="list-style-type: none"> I 2016 var der et overskud på betalingsbalancen på 7,9 pct. af BNP, og der ventes et overskud på over 7 pct. i 2017-2019, <i>jf. Danmarks Statistik og LO's skøn.</i> I perioden 2005-2007 faldt overskuddet hurtigt fra 4,2 pct. i 2005 til 1,4 pct. i 2007. 	
	<p>Boligmarkedet</p> <ul style="list-style-type: none"> Boligpriserne er genoprettet efter den store nedtur i 2009 og stiger nu i alle landsdele. Huspriserne steg 6 pct. i 2015 og 3,9 pct. i 2016, <i>jf. Danmarks Statistik.</i> I storbyerne er især lejlighedspriserne steget kraftigere, og det kræver bevågenhed. I 2005 og 2006 steg huspriserne med hhv. 17,4 pct. og 21,6 pct. 	
	<p>Kreditvækst</p> <ul style="list-style-type: none"> Den finansielle sektor har strammet kreditpolitikken siden krisen. Det indebærer en moderat udlånsvækst på ca. 2 pct. i 2017 (jan.-sept.), <i>jf. Danmarks Nationalbank.</i> I årene op til krisen i 00'erne blev der ført en meget lempelig kreditpolitik med en årlig udlånsvækst på mellem 11-15 pct. i både 2005, 2006 og 2007. 	
	<p>Produktiviteten</p> <ul style="list-style-type: none"> Der har i 2013-2016 i gns. været en årlig produktivitetsvækst på 0,7 pct., <i>jf. Danmarks Statistik og LO-beregninger.</i> Faldende fra 0,8 pct. i 2013 til 0,2 pct. i 2016. I 2004-2017 var der i gns. en årlig produktivitetsvækst på 1 pct. Faldende fra 2,5 pct. i 2004 til 1,2 pct. i 2006 og -0,2 pct. i 2007. 	

Boligmarkedet er langt fra glohed

Et overophedet boligmarked betragtes som en af hovedårsagerne til, at krisen ramte dansk økonomi så kraftigt. Boligpriserne er atter begyndt at stige, men i modsætning til 00'erne er prisstigningerne generelt meget mere afdæmpede, og samtidig er stigningerne ikke tiltagende. Det skyldes blandt andet de seneste års stramninger af lånevilkårene på realkreditmarkedet.

Dog er det værd at holde øje med prisstigningerne i de store byer, der har udviklet sig kraftigere end for hele landet. Finanstilsynet har netop gennemført en række stramninger målrettet storbyerne, hvilket kan modvirke presset.

Produktivitetsvæksten lavere end i opsvinget i 00'erne

Produktiviteten for den samlede økonomi er i 2013-2016 gennemsnitligt steget med 0,7 pct. om året. I 2016 lå stigningen i timeproduktiviteten på 0,2 pct. I opsvinget i 00'erne var den årlige gennemsnitlige produktivitetsvækst lidt højere end i det aktuelle opsving. Således steg produktiviteten gennemsnitligt med 1 pct. årligt i 2004-2007, primært trukket ned af et fald i 2007.

Produktivitetsvæksten skønnes at stige i de kommende år, men ventes ikke at nå op på 2 pct. i prognoseperioden frem til og med 2019. Historisk har produktivetsforbedringer bidraget til en overvejende stor del af væksten i dansk økonomi og væsentlig mere end arbejdsudbuddet. For at sikre en varig vækst i dansk økonomi er det derfor givtigt at øge produktiviteten frem for arbejdsudbuddet.

Finanspolitikken bør sikre et langvarigt opsving, hvor alle kommer med

At dansk økonomi og arbejdsmarkedet i dag er et andet og bedre, end det var i midten af 00'erne, er afgørende for den førte finanspolitik. Det er ikke nødvendigt at stramme finanspolitikken yderligere af frygt for overophedning, og der er intet belæg for ensidigt at fokusere på at øge arbejdsudbuddet yderligere.

Det vigtigste for dansk økonomi lige nu er at sikre et langvarigt opsving, hvor alle kommer med. Udfordringen handler ikke om, at der bliver mangel på hænder. Udfordringen handler i stedet om at sikre, at der er det rigtige match mellem de kvalifikationer, virksomhederne efterspørger, og de kvalifikationer arbejdsstyrken besidder. Det er derfor vigtigt, at der investeres i opkvalificering og uddannelse.

Samtidig giver opsvinget gode muligheder for, at flere personer på kanten af arbejdsmarkedet kan få fodfæste. Potentialet er stort,

men det kræver ud over en seriøs opkvalificerings- og uddannelsesindsats også en succesfuld beskæftigelsespolitik og en stærk socialpolitisk indsats. Og så kræver det, at virksomhederne er parate til at åbne dørene for disse personer.

Varig vækst og velstand sikres desuden også ved at investere i den nyeste teknologi og gennem en løbende tilpasning til de nye muligheder. Dertil skal der afsættes tilstrækkelige midler til at imødekomme det stigende servicebehov i den offentlige sektor, så velfærdsniveauet følger med udviklingen, og der sikres en tidsvarende offentlige sektor.

Tabel 1. Hovedtal for fremskrivningen af dansk økonomi, 2017-2019

	2016	2017	2018	2019
	----- <i>Mia. kr.</i> -----		----- <i>Procentvis realvækst</i> -----	
Privat forbrug	980	2,3	2,1	2,2
Offentligt forbrug	525	0,8	0,5	0,3
Offentlige investeringer	77	-4,1	-1,4	1,5
Boligbyggeri	92	5,6	4,5	4,5
Erhvervsinvesteringer	250	3,5	4,5	4,6
Eksport	1.107	4,5	3,0	3,4
▪ heraf industrieksport	522	5,1	3,4	3,9
Import	979	4,1	2,9	3,4
Lagerinvesteringer ¹⁾	9	0,0	0,0	0,0
BNP	2.066	2,2	2,0	2,1
	- 1.000 personer -		----- <i>Ændring i 1.000 personer</i> -----	
Beskæftigelse (inkl. orlov)	2.877	42	28	21
▪ heraf privat	2.059	43	29	23
▪ heraf offentlig	818	-1	-2	-2
▪ heraf støttet med løn	77	3	3	3
Arbejdsløshed, registreret	92	0	-2	-2
Arbejdsstyrke	2.969	42	25	19
Bruttoarbejdsløshed ²⁾	113	4	-3	-3
	----- <i>Mia. kr.</i> -----		----- <i>Pct. af BNP</i> -----	
Betalingsbalancen	151	167	160	162
Offentlig sektors saldo	-8	-3	-3	2
	----- <i>Mia. kr.</i> -----		----- <i>Pct.</i> -----	
Betalingsbalancen	7,3	7,8	7,2	7,0
Offentlig sektors saldo	-0,4	-0,2	-0,2	0,1
	----- <i>Mia. kr.</i> -----		----- <i>Pct.</i> -----	
Bruttoarbejdsløshedspct.	4,2	4,2	4,1	4,0
Gns. obligationsrente ³⁾	0,8	0,6	0,9	1,3
Inflation	0,3	1,1	1,7	1,9
Vækst i huspriser	3,9	3,5	3,0	3,0
Lønstigningstakt	2,2	2,5	2,7	2,8

1) Skøn er vækstbidrag i pct. af BNP.

2) Bruttoarbejdsløshed er den registrerede arbejdsløshed tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobklare kontanthjælpsmodtagere.

3) Vægtet gennemsnit af kort variabel rente, rente på 10-årig statsobligation og rente på lang realkreditobligation.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM), Realkreditrådet, Thomson Reuters samt egne beregninger og skøn.